

ORIENTĂRI DOCTRINARE PRIVIND VIITORUL INTEGRĂRII EUROPENE

dr. Gheorghe Zaman

Construcția prin extinderea și aprofundarea continuă a Uniunii Europene (UE), în perioada postbelică, reprezintă unul dintre cele mai analizate fenomene ale lumii contemporane, comportând o multitudine de opinii mai mult sau mai puțin convergente, legate de realizările actuale ale acestei grupări integraționiste și obiectivele sale în perspectivă.

Principalele idei și comentarii ale acestui material de prezentare și, într-o oarecare măsură, de exegeză sunt bazate pe opinii ale specialiștilor în domeniul Uniunii Europene și mai ales ale profesorului Wolfgang Wessels de la Institut für Europäische Politik - R.F.Germania.^{*)}

Părerile în legătură cu evoluția în perspectivă mai mult, sau mai puțin îndelungată a Uniunii Europene ca entitate economică și politică sui generis pot fi grupate în trei orientări majore a căror cunoaștere este deosebit de utilă pentru opțiunea de asociere a României la Uniunea Europeană și posibilă sa aderare la această organizație, într-o perioadă care vizează cu certitudine termenul mediu-lung.

I. Doctrina Uniunii Europene cu suport preponderent național, cunoscută în literatura de specialitate și ca "renaționalizare" a Tratatului de la Maastricht, a căpătat o răspândire nu numai în teoriile despre integrare, dar mai ales în dezbaterile ocazionate de calificările și referendumurile naționale sau în concepțiile susținute de anumiți oameni politici cum ar fi de Gaulle, M.Thatcher și chiar John Major, în anumite aspecte ale acestui Tratat.

Unele dispoziții importante ale Tratatului Uniunii Europene (TUE) sunt obiectul criticii

^{*)} Wolfgang Wessels, *Rationalizing Maastricht: the search for an optimal strategy of new Europe*, International Affairs, Londra, 1994.

evidente tocmai datorită tendinței lor de centralism și birocratizare excesivă, care ar traduce "ambiiți infunaurate, impertinente ale Uniunii Europene". Această critică vizează nu numai politica monetară și cea a apărării naționale dar și aspectele social și cultural. Partizanii tezei renaționalizării nu doresc desființarea Uniunii Europene. Ei vor să o reformeze în profunzime pentru ca în viitor aceasta să fie mai puțin ambițioasă în direcția centralismului.

Conform acestei orientări doctrinare, repartitia verticală a competențelor și principiului subsidiarității trebuie să fie aplicate cu discernământ astfel încât să fie "decomunitarizate" vastele prerogative pe care Uniunea Europeană și le-a conferit "fără control", să fie prezervate și chiar restaurate funcțiile care sunt esența însăși a guvernelor statelor membre. Conferința interguvernamentală din anul 1996 a țărilor membre ale Uniunii Europene va trebui să delimiteze clar domeniul competențelor încredințate Uniunii Europene, excluzându-le pe toate celelalte. Atunci când există anumite îndoieli în ceea ce privește principiul subsidiarității, prioritatea urmează să fie acordată guvernelor naționale întrucât acestea poartă responsabilitatea față de utilizarea resurselor publice.

Uniunea Europeană ar deveni ceva asemănător cu un eșalon de "ultimă competență", cu prerogative bine delimitate la nivel supranațional.

Potrivit acestei doctrine, se are în vedere ca:

- a) drepturile Comisiei, Parlamentului European și Curții de Justiție - organisme independente, existente la nivel european și considerate ca factori intrinseci ai supercentralismului, să se limiteze la pregătirea,

enunțarea, aplicarea și controlul deciziilor imperative;

b) Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene și comitetele de funcționari naționali să-și sporească rolul.

La baza strategiei renaționalizării stau în bună măsură și evenimentele din anul 1989 când a dispărut bilateralismul antagonic al superputerilor, s-a produs o schimbare fundamentală în relațiile internaționale, iar situația nouă din Europa de Est și unificarea Germaniei au confirmat că statele-națiuni sunt și rămân unități de bază ale sistemului internațional și implicit ale celui european.

Conform acestei strategii, statul-națiune rămâne factorul hotărâtor. Aceasta nu înseamnă că statele suverane nu ar trebui să fie dispuse să coopereze unele cu altele, atunci când are loc o convergență a intereselor lor naționale. Această cooperare poate fi acceptată într-un cadru fix căruia însă nu trebuie să i se atașeze prea multe constrângeri juridice sau de altă natură, evitându-se orice impact sau influență excesivă din partea unor instituții non naționale. În situația în care statele continentului își vor identifica și conștientiza importanța lor, Uniunea Europeană ar putea să evolueze în sensul unei confederații al cărei obiectiv va fi asumarea responsabilității unui număr limitat de probleme comune, în principal prin extinderea procedurilor și formelor de cooperare, între guverne, în domenii de importanță deosebită. Amintita Conferință din anul 1996 într-o astfel de viziune doctrinară, trebuie așadar să îndepărteze dezvoltarea viitoare a Uniunii Europene de tendințele federaliste, susținute de alte curente de gândire integraționistă.

În sens figurat vorbind, obiectivul conferinței nu trebuie să fie un "Maastricht II" ci "o Roma/Maastricht cu mai puțină Europă", după cum se arată în studiul profesorului Wessels.

Din punct de vedere tactic și principal, extinderea Uniunii Europene, prin intrarea țărilor AELS, asocierea și cererea de aderare a țărilor central și est europene sunt factori pozitivi. Țările respective fac parte din continentul european, iar prezența lor va permite fără îndoială, o diluare a greutății politice a fede-

raliștilor puri și duri și a "ortodoxiei lor comunitare", datorită participării mai multor opinii la discuțiile interne ale Uniunii Europene.

Remarcăm totuși că, prin critica adusă de către acest curent de gândire Tratatului de la Maastricht, nu se propune o "eventuală disoluție sau părăsire" a Uniunii Europene. Dimpotrivă, aceasta ar fi considerată o soluție excesivă.

Orientarea reformei Uniunii Europene în sensul unei "Europe a statelor" și nu al unui "stat unic european" ar reduce în schimb nu numai deficitul de legitimitate al sistemelor politice la nivel european, dar ar suprima în același timp deficitul democratic la nivelul respectiv, ca urmare a întăririi guvernelor naționale care la rândul lor, vor fi mai bine controlate de către parlamentele țărilor.

Poziția doctrinară pe care o prezentăm, se bazează pe ideea că modalitățile de cooperare mai puțin "imperativizate" între state ar fi suficiente pentru soluționarea problemelor care confruntă guvernele statelor europene. Ea presupune că toate avantajele integrării europene, dobândite de la al doilea război mondial până în prezent, vor fi păstrate și că pentru statele-națiuni, costurile integrării lor vor fi reduse.

Pe de altă parte, criticii acestei ipoteze relevă faptul ca ea nu pare a fi pe deplin convingătoare. Situațiile dure întâlnite în tentativele de cooperare interguvernamentale (de exemplu, în domeniul politic), adesea se subestimează ca de altfel și interdependențele dintre țările membre care necesită o comunitate de metode mai eficiente și mai concrete decât cea pe care o poate oferi această strategie. Această strategie, în opinia unora dintre adversarii săi, pare să fie rodul unei iluzii născute din istorie care postulează renașterea unui sistem european de state-națiuni înfloritoare.

2. Revizuirea completă a TUE reprezintă o altă orientare doctrinară contemporană a cărei analiză nu este lipsită de sens.

Căutarea unui substitut (înlocuitor) total pentru Uniunea Europeană constituie o abordare strategică vizând integrarea ale cărei importanță și vehiculare sunt în creștere, chiar

dacă existența sa este de dată relativ recentă. Practic, este vorba de o revizuire completă a TUE care ar urmări constituirea unui tip nou de Europă și nu de o centralizare parțială de competențe către eșaloanele naționale, conservând, ca în varianta de renaționalizare, unele aspecte fundamentale ale organizației.

Tratatul de la Maastricht ar fi, în această optică, o ultimă etapă depășită și, în consecință, iluzorie a unui proces de integrare a Europei Occidentale ca rezultat al evoluției acesteia după terminarea celui de la doilea război mondial.

Susținătorii acestei concepții consideră că evenimentele din Europa din anul 1989 nu sunt decât dovada peremptorie a revenirii la tipurile fundamentale și permanente ale comportamentului tradițional al statelor, unul față de celălalt. Ca urmare a depășirii în prezent a perioadei istorice a "glaciației" în Europa, ciclurile lungi ale concurenței dintre statele-națiuni de acum înainte vor reapărea și vor anula din nou încercările zadarnice de integrare supranațională care nu au putut supraviețui decât pe motive ale amenințării externe.

Adversitatea față de Tratatul de la Maastricht nu este un "epifenomen" (fenomen secundar, neesențial), efemeridă care ar putea să dispară, ca urmare a reluării creșterii economice sau aplicării corecte a TUE.

Dintr-o astfel de perspectivă, eforturile de construcție europeană instituțională sau constituțională, propuse de alte strategii nu ar avea nici o capacitate de remediu. Uniunea Europeană a devenit anacronică și se zbate într-o criză profundă de identitate pe care nici o reformă suplimentară nu o poate soluționa, oricare ar fi direcția acesteia. Abandonarea Tratatului de la Maastricht nu ar pune în pericol atributele de bază și funcțiunile esențiale ale statelor constituționale cum sunt suveranitatea în materie de apărare națională sau de politică monetară.

Prin dispozițiile și prevederile sale, TUE este asemuit unui anacronic acord internațional care încă mai poate supraviețui un anumit timp dar care trebuie, fără dubii, să fie substituit de forme mai eficace de cooperare și înțelegere între statele Uniunii Europene precum și între acestea

și statele din afara organizației.

Așadar, soluția ce se propune constă fie în abandonul Tratatului de la Maastricht fie cel puțin în revizuirea fundamentală a acestuia "deconstituționalizând" structurile existente, evitându-se erodarea constituțiilor naționale de către încălcările uzurpatoare, supranaționale și, în consecință, a istorice din partea unor strategii federaliste.

Alternativa propusă, în general ostilă cărnășii de forță (la camioane de forțe), consideră că toți membrii trebuie să aibă aceleași drepturi și obligații, principiul subsidiarității fiind extins în paralel, pentru sectoare ale economiei și fără. Statele care doresc să coopereze și sunt în măsură să o facă trebuie să coopereze în domenii de interes comun, iar altele ar trebui să aibă dreptul să li se alăture ulterior.

Statele membre ar avea, fără excepție, posibilitatea exonerării de obligațiile contractate, inclusiv pe cea de ieșire din Uniunea Europeană.

O asemenea strategie în mod evident conduce la distrugerea sau cel puțin reducerea severă a avântului modificării juridice și instituționale a Uniunii Europene. Regimul deciziilor imperative va fi înlocuit de cel al cooperării. Se va trece de la un sistem în care instituțiile independente au o putere importantă la forme cu mult mai puțin coercitive de cooperare între guverne. Adesea aceste concepții poartă denumirea de **Europa à la carte, Europa cu geometrie variabilă, a cercurilor concentrice sau a nucleelor dure etc.** Într-o anumită privință, "Europa regiunilor" decurge tot din acest areal conceptual.

Dezmembrarea Uniunii Europene ar înlătura distincția dintre Europa Occidentală și cea de Est, iar avantajul relativ al membrilor actuali ai Uniunii Europene, față de țările candidate la aderare, n-ar mai fi o problemă: toate țările Europei s-ar afla în aceeași situație, din punct de vedere juridic. Extinderea Uniunii Europene nu ar mai reprezenta o problemă deosebită, în măsura în care aceasta - cel puțin în forma sa actuală - nu ar mai fi un factor esențial. Cea mai adecvată strategie de urmat în perioada imediat următoare ar fi aceea a deciziei de obligațiile actuale, asu-

mate prin TEE și a înlocuirii structurilor existente cu modalități noi, adaptabile și simple de cooperare.

În termenii acestei strategii, Conferința interguvernamentală din anul 1996 este concepută ca o piață a noilor oportunități, în care să se confrunte cererea și oferta acoperitoare pentru problemele tuturor țărilor Europei. Răspunsurile la aceste probleme ar fi găsite în preocuparea pentru prevalența intereselor naționale.

Acest curent de gândire, deși oferă o bună analiză a unor aspecte ale actualei stări a regimului statal din Europa Occidentală, ignoră faptul că opțiunile Europei la carte sau alte formule în același spirit au fost încercate și actualmente sunt în vigoare. Rezultatele lor însă sunt limitate sau uneori chiar negative. Uniunea Europeană nu este un factor obstructionist care ar împiedica reușita tentativelor Europei Occidentale în adoptarea de forme mai suple de cooperare în domenii importante. Dimpotrivă, slăbiciunea însăși a acestor tentative a diminuat reușita lor.

Experiența practică precum și teoria confirmă insuficiența coalițiilor sectoriale ad-hoc care nu prevăd sancțiuni pentru cazul nerespectării acordurilor. Este iluzoriu să se creadă că avantajele pe care le oferă Uniunea Europeană, datorită existenței unui sistem juridic extins la ansamblul pieței interne, ar putea fi păstrate dacă n-ar exista o determinare clară a sarcinilor și obligațiilor. Necesitatea încheierii de acorduri globale pentru găsirea unor soluții comune, la fel ca și existența unei interdependențe puternice între politicile de urmat, subminează integral raționalitatea aparentă a acestei strategii.

Dacă un cadru juridic de căutare a soluției problemelor nu este clar definit, există posibilitatea favorizării țărilor cu cea mai mare pondere economică, geopolitică, demografică care totuși nu ar putea face față la ceea ce se așteaptă de la ele din partea celorlalți parteneri.

3. Construcția unui stat federal european se înscrie în contextul doctrinar al integrării ca o a treia orientare importantă privind

evoluția în perspectivă mai mult sau mai puțin îndepărtată a Uniunii Europene. Tratatul de la Maastricht reprezintă o etapă în procesul realizării unei constituții europene care să stea la baza statului federal respectiv. Acest tip de stat presupune transferuri ale suveranității naționale, legate de proiectul uniunii monetare și creșterea puterii Parlamentului European (vezi proiectul de constituție europeană în discuție la Parlamentul European).

"Construcția unui stat federal pentru poporul european ar fi singurul mod de a înlătura slăbiciunile fundamentale ale micilor state - națiuni din Europa - afirmă profesorul Wessels - și de a depăși tentativele lor imperfecte și, în final, zadarnice de cooperare interguvernamentală".

Conferința din anul 1996 - ar putea reprezenta un pas decisiv către o constituție realmente federală, cea a unui sistem politic ce ar putea deveni "Statele Unite ale Europei", subliniază același profesor.

Această strategie ar fi mai necesară ca oricând, după anul 1989, pentru satisfacerea cerințelor internaționale și paneuropene de instituții democratice, eficiente și active, care să prevină o serie de posibile efecte negative în Europa, inclusiv o eventuală "balcanizare" a acesteia.

Conținutul constituției menționate ar trebui să se conformeze doctrinei federaliste clasice în ceea ce privește repartizarea verticală a competențelor. Principiul subsidiarității urmează să fie interpretat în sensul opțiunilor europene: "partea cea mai importantă a resurselor - cel puțin a resurselor publice ale guvernelor centrale - trebuie să fie la dispoziția organismelor care se situează nu la nivelul național ci la nivelul federal european".

Repartiția orizontală a puterilor, deciziile executive ale Uniunii Europene urmează să fie luate în cadrul unui sistem parlamentar cu două camere, începând cu Parlamentul European.

Dispozițiile aplicabile definiției majorității în Consiliu ar fi întărite și extinse la noi domenii. În opinia susținătorilor acestei doctrine, constituția federală nu privește

decât problemele esențiale de bază, principale, ar avea un text scurt, evocator al viitorului și nu va reține decât un număr mic de prevederi ale TUE.

Parlamentul european ar putea deveni factorul propulsor necesar nașterii acestei constituții într-o largă dezbateră deschisă, la scară europeană, astfel asigurându-se confortabil legitimitatea constituției respective.

Din criticile aduse Tratatului de la Maastricht, federaliștii au învățat o lecție importantă privind procedurile de urmat în elaborarea preconizatei constituții. Ea nu trebuie negociată cu ușile închise între diplomați, așa cum a fost cazul Actului Unic și al Tratatului de la Maastricht, ci trebuie să fie procedural ca o adunare constituantă sui generis, formată din membrii Parlamentului European și ai parlamentelor naționale. Rati ficarea ulterioară și aprobarea acestei constituții vor fi cu atât mai ușoare cu cât parlamentarii respectivi au fost implicați mai mult în procesul de decizie.

Față de statele naționale care își exprimă rezerve în privința Statelor Unite ale Europei, doctrina federalistă propune crearea unui "nucleu dur" de state care sunt în favoarea federalizării și care nu se pot opri din cauza "unei minorități de state obstinate".

Integrarea sub forma unui stat federal este concepută astfel mai degrabă în sensul aprofundării reglementărilor juridice și a formelor instituționale și nu al extinderii numărului de state participante.

Noii veniți din alte zone, în cadrul acestei entități statale, urmează să se supună și nu să se transforme într-un fel de "cal troian", care să blocheze orice reformă constituțională în viitor. În cazul în care "un anumit angajament la federalism este cerut înainte de aderarea unor țări", cetățenii țării respective vor ști în ce fel de Uniune se pregătesc să intre.

Strategia federalistă are la bază ipoteza "unui popor european", doritor și capabil să stabilească, față de interesele "înguste" ale oamenilor politici naționali și ale administratorilor, un sistem politic care servește păcii și prosperității.

"Un guvern european nu-și va găsi legiti-

mitatea sa deplină decât în condițiile în care constituția este cea a poporului Europei, făcută de el și pentru el, care va duce, în cele din urmă, la crearea unui stat clasic" la nivelul Uniunii, care va garanta solidaritatea între cetățeni. Această viziune animă încă o serie de europeni chiar dacă, pe măsură ce cele două războaie mondiale se aprofundă în trecut, aceștia devin tot mai puțini numeroși.

Federaliștii reprezintă o opțiune care trebuie studiată în mod serios, în pofida nerăbdării celor care se vor pragmatice și realști și doresc să elimine "concepte care nu sunt decât utopii sortite să nu se realizeze niciodată".

O asemenea analiză presupune, în primul rând, abordarea complexă a însăși noțiunii de popor european" care nu poate fi contrapusă diversității naționale din Europa căreia îi corespunde o multitudine de popoare formate într-un proces istoric îndelungat a căror identitate și perenitate, cel puțin până în prezent, nu au putut fi estompate nici de cele mai temute imperii seculare și nici conglomerate multinaționale care timp de peste 70 de ani au propăvăduit înjgheburile unui popor și culturi noi ale "sovietelor".

Evident că statul federal în configurație europeană necesită și delimitări teritoriale (până unde se întinde Europa?), la care se adaugă o mulțime de aspecte vizând formele concrete de manifestare ale suveranității, reprezentativității, subsidiarității, justiției sociale și democrației.

Experiența statelor federale, bazate pe compuneri multinaționale de limbi și culturi diferite, cel puțin până acum, după cunoștințele noastre, a relevat fragilitatea istorică a unor astfel de construcții statale care mai devreme sau mai târziu au eșuat.

Din acest motiv, chiar dacă integrarea economică și politică a statelor-națiuni din Europa se va numi "Statele Unite ale Europei", forma federală a acestora va trebui să reprezinte ceva adecvat apropiierilor și interdependențelor dintre state și popoare, pe baza acțiunii progresului științific și tehnic contemporan, a armonizării și complementării intereselor naționale regionale și subregionale, bi și multilaterale și nu un con-

glomerat impus prin coerciția contraproductivă nu atât pe termen scurt, dar mai ales pe termen mediu și lung.

4. Evitarea unor curente de gândire aparent atrăgătoare și facile

Principalele curente de gândire în ceea ce privește configurarea formulelor integraționiste ale unei Europe unite, prin conținutul lor conceptual și instrumentarul practic de aplicare, relevă mai degrabă faptul că restructurarea la nivel global a economiilor continentului european se află totuși într-o fază incipientă, de tatonări, fără conturarea unei strategii unitare. De altfel, acest perpetuu proces de confruntare a ideilor pe problema integrării europene, desfășurat transparent și suportat de mobilități economice, politice, sociale, tehnologice și ecologice diferențiate inter-fări, își decantează și o serie de elemente comune sau convergente care de altfel prezintă textele convenite ale acordurilor și tratatelor internaționale. În plus, cu o periodicitate mai mult sau mai puțin regulată, o serie de proiecte de convenții și acorduri internaționale sunt testate deocamdată pe cale parlamentară sau prin referendumuri.

România se află în prezent în fața unei șanse deosebite în ceea ce privește:

- a) folosirea cât mai productivă a Acordului de Asociere la Uniunea Europeană, în vigoare;
- b) pregătirea unei strategii a României privind posibilă aderare la Uniunea Europeană.

În cadrul acestor două sfere de activități cu implicații pe termen lung pentru economia românească considerăm necesare următoarele:

- cunoașterea principalelor documente constitutive, reglementări și programe ale Uniunii Europene de către un număr cât mai mare de specialiști și factori de decizie și nu numai, astfel încât atunci când se vor lua hotărâri în aceste domenii să fie cunoscute cerințele și efectele posibile referitoare bunăoară la obiectivele economice, sociale și politice ale Uniunii Europene, criteriile de convergență, derogări, clauzele de salvagardare, ca și, în termeni mai generali, armonizarea și apropierea legislației, alinierea la standardele comunitare etc;

- elaborarea de variante de implementare a asocierii ca și de pregătire a integrării, în funcție de interesele naționale ale României, fără a se neglija evident faptul, de acum verificat, că practic integrarea nu reprezintă un "cadou" ci un proces perpetuu de negocieri bazate pe îmbinări, concordante și compuneri în grade diferite a unor interese reciproce;

- demersul preparatoriu al aderării și integrării la Uniunea Europeană ca și cel al asocierii în funcțiune nu poate fi separat de megatendințele pe plan mondial, din cele mai diferite domenii, și în consecință de un consistent și bogat suport previzional și prospectiv;

- abordarea problematicii asocierii și integrării prin prisma costurilor și a efectelor benefice, pe orizonturile de timp scurt, mediu și lung, ceea ce presupune:

. evitarea situații pe poziții unilaterale de relevare în exclusivitate fie numai a costurilor, fie numai a beneficiilor scontate;

. cunoașterea în profunzime a tuturor procedurilor și normelor comunitare atât în partea lor principială, cât și în planul generării de efecte concrete, ca urmare a aplicării lor;

. analiza experiențelor altor țări membre ale Uniunii Europene ca și a celor cu statut de asociat nu ca scop în sine ci pentru a decanta puncte de referință, elemente de susținere și argumente pentru România, relevând ce ni se potrivește și ce nu din demersurile comparative efectuate;

- desfășurarea unui intens proces de conștientizare de masă în ceea ce privește asocierea și aderarea la Uniunea Europeană care promovează forme de cooperare economică mult mai complexe cu implicații în ceea ce privește: manifestarea prerogativelor suveranității naționale; combinarea factorilor de producție și concurența în condițiile liberei circulații a bunurilor și serviciilor, capitalului și forței de muncă, între țările membre; crearea unei piețe economice și monetare unice.

Data fiind complexitatea problemei integrării României la Uniunea Europeană, orice seducție pentru soluții aparent comode și pripite este inefficientă.

În opinia majorității specialiștilor, TUE face parte dintr-un proces evoluționist deschis în privința viitorului, al cărui sfârșit este greu identificabil fără ambiguități. Practic el reprezintă un program global în care statele membre au încercat să aducă soluții problemelor comune născute din interdependența lor, așa cum acestea au putut fi concepute în anul 1991. Regândirea acestor probleme ca și a intereselor naționale, în noile condiții, pentru fiecare stat membru nou asociat, presupune abordări complexe cantitative și calitative efectuate de un personal calificat în materie de economie și drept comunitar internațional.

Ca urmare a unor numeroase runde de tratative și negocieri în cadrul Uniunii Europene, există posibilitatea găsirii unor soluții optime care, pe de o parte, să evite deficitul de legitimitate a Uniunii Europene în forme rigide și plenar imperative ca și cel al statelor evasautarhice pe continentul euro-

pean. Extinderea Uniunii Europene ca număr de membri precum și aprofundarea acestuia nu poate avea ca obiectiv de atins decât cel al bunăstării, înlăturării șomajului și discrepanțelor în dezvoltarea economico-socială a statelor membre, al echilibrului și potențării capacității acestora de a-și intensifica relațiile și cu alte state non-membre.

Prezentarea mai multor doctrine privind eșafodajul evolutiv al Uniunii Europene nu a urmărit alt obiectiv decât pe acela de a sensibiliza, conștientiza și incita la analize responsabile, riguroase și profunde în scopul găsirii celei mai avantajoase căi pentru România de a fructifica Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană și de a parcurge temeinic etapa de pregătire pentru aderare în fapt la această uniune, astfel încât să realizăm un bilanț cu sold pozitiv atunci când se compară costurile cu avantajele asocierii și integrării, pe orizonturile de timp scurt, mediu și lung.